

Om Sveriges vargjakt skulle godtas, riskerar skyddet Sveriges förklaringar

Sveriges vargjakt under förra vintern anmäldes till EU-kommissionen. Trots att en reaktion från kommissionen är att vänta, planeras en ny vargjakt under tiden. Här ges en genomgång av bakgrunden och naturskyddsorganisationernas senaste synpunkter på regeringens svar till kommissionen.

Den 4 mars 2010 lämnade fyra miljöorganisationer; Rovdjursföreningen, Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden WWF, samt Djurskyddet Sverige in ett klagomål till EU-kommissionen med kritik mot den då nyligen genomförda licensjakten på varg, samt kritik mot den svenska vargpolitiken i renskötselområdet. (Klagomålet har tidigare behandlats i Våra Rovdjur nr 1/2010 och nr 3/2010.)

Eftersom jaktbeslut inte kan överklagas i Sverige var vår enda möjlighet, att vända oss till EU för att försöka få ärendet prövat i domstol.

I juni skickade EU-kommissionen, med anledning av vårt klagomål, ett antal skarpt formulerade frågor till Sverige om den svenska vargförvaltningen och fick svar från Miljödepartementet den 3 september.

Därefter fick de klagande organisationerna tillfälle att kommentera Sveriges svar på frågorna, vilket gjordes i en inlägga från oss den 20 oktober. Nedan följer våra synpunkter på några av frågorna.

SVERIGE JAGAR FREDAD VARG MED HÄNVISNING TILL UNDANTAGSPARAGRAF

Vargen är en fredad art. Sverige har åberopat undantagsregeln från fredning i Art- och habitatdirektivets artikel 16.1 e), för licensjakten (se faktaruta).

En tidigare EU-dom mot Finland handlade om skydds jakt på skadegörande individer enligt undantag 16.1b). Domstolen medgav då att det är möjligt att åberopa detta undantag även om arten inte har gynnsam bevarandestatus.

Vi menar att därav inte följer att samma gäller för undantag 16.1e). Och denna skillnad har stor betydelse för skyddet av Europas mest hotade arter.

Den svenska licensjakten syftade till att decimera vargstammen och det spelar en avgörande roll om jakten har som ändamål att begränsa skada, eller begränsa det fredade rovdjursbeståndet. Att tillåta jakt på skadegörande individer med hänvisning till 16.1 b) förefaller rimligt och legitimt även innan gynnsam bevarandestatus har uppnåtts.

RISK FÖR UPPLUCKRING AV EU:S SKYDD AV HOTADE ARTER

Undantagsregel 16.1e) handlar i sin ursprungliga betydelse, om selektiv insamling av ett begränsat antal exemplar, under strängt kontrollerade former.

Det finns emellertid tecken på att man inom EU är på väg mot en betydelseglidning av innebörden i denna regel i syfte att kunna tillåta beståndsbegränsande jakt även på arter som åtnjuter ett "strikt skydd" i bilaga 4 (se faktaruta). Men utan att för den skull behöva ändra på hela direktivet. Detta torde bero på att flera länder i Östeuropa med förhållandevis talrika rovdjursstammar anslutit sig till EU under senare år och att det där kan tyckas finnas ett behov av att begränsa stammarna när de väl uppnått gynnsam bevarandestatus.

I ett brev till Lettland har EU-kommissionen gett klartecken för beståndsbegränsande lodjursjakt med hänvisning till just 16.1e) men endast under förutsättning att den redan uppnådda gynnsamma bevarandestatusen bibehålls. Detta kommissionens ställningstagande är dock inte prövat av EU-domstolen.

Ett viktigt syfte med anmälan är att vi vill

att EU-domstolen ska pröva om beståndsbegränsande jakt på arter upptagna i bilaga 4 i direktivet över huvud taget är förenlig med syftet om strikt skydd för dessa arter. Och om så är fallet, vill vi veta under vilka förutsättningar sådan jakt kan ske.

"GYNNSAM BEVARANDESTATUS" ÄR ETT NYCKELBEGREPP

Våra organisationer hävdar att förutsättningen måste vara, att en hotad population i bilaga 4, har uppnått gynnsam bevarandestatus, för att man ska kunna tillämpa jakt som syftar till att begränsa dess tillväxt. Det ligger i sakens natur.

Om Sveriges tolkning av undantaget i artikel 16.1e) skulle godtas, menar vi att skyddet för samtliga arter bilaga 4 blir lika svagt som för de mindre skyddskrävande arterna i bilaga 5. En svag population skulle ju då kunna beskattas till stora delar, utan att någon skada eller andra giltiga skäl behöver åberopas.

EU-kommissionen ställde frågan om Sverige anser att bevarandestatusen för den svenska vargpopulationen var gynnsam innan licensjakten i början av år 2010. Vad vi kan se svarade regeringen inte på frågan.

VARGSTAMMEN HAR LÅNGT IFRÅN GYNNSAM BEVARANDESTATUS

Enligt vår bedömning hade vargstammen inte gynnsam bevarandestatus i början av 2010, utan befinner sig tvärtom långt därifrån av flera skäl, som t.ex:

- Populationsstorlek: den genetiskt effektiva populationsstorlek som krävs är långt ifrån uppnådd.
 - Inavelsgrad: Vargstammens inavelsnivå pendlar runt 30 procent. Enligt populationsgenetisk expertis ska inavelsgraden vara lägre än fem procent om inavelsdepression konstaterats och annars lägre än tio procent.
 - Utbredning: Vargstammens utbredning är inte gynnsam eftersom den är begränsad till mellersta Skandinavien, vilket allvarligt försvårar det genetiska utbytet med andra populationer.
- Vargen finns i hotkategorin EN (Endange-

red, starkt hotad), vilket inte är förenligt med gynnsam bevarandestatus

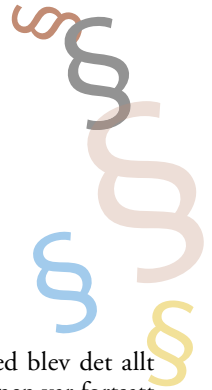
Dessutom bedömer Artdatabanken att "Favourable Reference Population" (som är en komponent i begreppet gynnsam bevarandestatus), för vargstammen bör uppgå till minst 228 revir. Det motsvarar cirka 105 årliga föryngringar eller minst 1 050 individer. Eftersom vargstammen vid början av 2010 var långt mindre än så hade den en långt ifrån gynnsam bevarandestatus.

(Artdatabanken, vid SLU, arbetar med kunskap om Sveriges biologiska mångfald och rödlistning av hotade arter.)

Den nya rovdjursutredning som tillsattes i slutet av sommaren har i uppgift att bedöma vargstammens gynnsamma bevarandestatus och ska rapportera resultatet till regeringen den sista mars 2011.

för samtliga av de mest hotade arterna inom EU att urholkas

av vargjakten håller inte

JAKTEN PÅVERKAR VARGSTAMMEN NEGATIVT

På frågan om hur Sverige ansåg att licensjakten påverkat vargpopulationen svarade regeringen inte heller direkt, men uttryckte i andra sammanhang att licensjakten inte förvärrade vargens ogynnsamma bevarandestatus. Detta stöddes på de framtida planerna på att inplantera genetiskt obesläktade vargar.

Vi menar däremot att jakten fördröjde stammens möjligheter att uppnå gynnsam bevarandestatus eftersom den hindrar vargstammen från att närma sig den populationsstorlek som behövs för detta.

Jakten har också påskyndat förlusten av genetisk variation och bidragit till att ytterligare inavel ackumuleras snabbare än annars skulle ha skett. Jakten ingick också i en politik som syftar till att hålla vargstammen isolerad i mellersta Skandinavien, vilket innebär att den hindras från att kunna nå en gynnsam utbredning.

I skrivelsen till Sveriges regering ställer kommissionen frågan vilket syfte licensjakten hade och om det uppfylldes. Det långa svaret mynnar ut i att det handlade om att ”uppnå den lokala acceptans för rovdjuren som är nödvändig för den skandinaviska vargstammens långsiktiga överlevnad”. Naturskyddsorganisationerna kan inte finna att ett sådant syfte inbegrips i Art- och habitatdirektivets regler.

Dessutom finns inte något massivt eller ens brett folkligt motstånd mot varg eller mot de politiska målen för vargstammen i de bygder där den förekommer. Det visar de två vetenskapliga opinionsundersökningar som är tillräckligt omfattande för att tillåta slutsatser om människors attityder till rovdjur och rovdjurspolitik ute i länen. Den bild av en allvarlig legitimitetskris för rovdjurspolitiken, som regeringen i stor utsträckning baserat sin argumentation på, saknar således saklig grund.

VARGPOLITIKEN I RENSKÖTSELOMRÅDET HINDRAR NATURLIG INVANDRING

Kommissionen påpekar att Riksdagens beslut att vargar inte får etablera sig i renskötselområdet förefaller kunna förvärra den svenska vargpopulationens isolering.

Regeringen bestrider inte kommissionens slutsatser i sak, utan hänvisar i huvudsak till andra bevekelsegrunder – att skydda den samiska ursprungsbefolkningens rennärning. Regeringen uppger också att cirka 54 procent av landets yta upptas av renskötsel, vilket är

en toppnotering från de hittills förekommande uppgifterna på 40 procent. Det var en nyhet för oss att renskötselområdet visar en tendens att öka i utbredning.

Vi framför att våra organisationer stöder ursprungsbefolkningarnas rättigheter, men understryker samtidigt att alla näringar måste anses ha ett ansvar för att anpassa sin verksamhet till den naturmiljö som den utövas i. Det finns särskilda ersättningssystem för rennärningen och möjligheter till skydds jakt på skadegörande individer.

Vi menar att det är uppenbart att den nuvarande vargpolitiken i renskötselområdet hindrar den kontinuerliga naturliga invandring av varg som behövs för att åstadkomma och vidmakthålla en gynnsam bevarandestatus.

Licensjakten bygger, enligt regeringen, på förutsättningen att man lyckas med den genetiska förstärkning som även den ingår som ett moment i vargpolitiken. Vi är emellertid starkt kritiska till att förra vinterns licensjakt genomfördes innan åtgärderna för genetisk förstärkning ännu var på planeringsstadiet. De genetiska problemen måste lösas innan man ens överväger sådan jakt.

Ifall inplanteringsåtgärderna misslyckas, fördröjs eller inte leder till förväntat resultat har vargstammens redan utsatta läge försämrats allvarligt av licensjakten. Det finns mycket som tyder på att regeringen underskattat komplikationerna med att föra in främmande vargar till Sverige (se artikel om inflyttning av vargar sid 14). Dessutom är de tänkta åtgärderna för inplantering otillräckliga för att lösa de allvarliga genetiska problemen i vargstammen.

NY LICENSJAKT PLANERAS INNAN RESULTATET AV EU-ANMÄLAN ÄR KLART

EU-kommissionen frågar även om licensjakt planeras äga rum under vintern 2010/2011. Regeringen uppgav att ”något beslut om licensjakt under vintern 2010/11 är ännu inte fattat”.

Vi menar att detta svar är en sanning med modifikation eftersom vargstammen, enligt riksdagsbeslutet, ska hållas på en nivå som inte överstiger 210 individer genom licensjakt. Förberedelser inför en ny licensjakt har pågått sedan i oktober och Naturvårdsverket förväntas fatta beslut i mitten av december, vilket verkar handla om antal vargar och former för jakten, inte om någon jakt ska ske eller ej.

Vartefter hösten framskred blev det allt tydligare att EU-kommissionen var fortsatt kritisk till den svenska vargförvaltningen och beredd att gå vidare med ärendet. Ett besked om att ett formellt överträdelseärende skulle öppnas mot Sverige, förväntades komma i slutet av november.

Men så hände något – oklart vad – och den 25 november möttes vi av besked från Miljödepartementet att EU-kommissionen ännu inte fattat något beslut om det svenska vargärendet. Nästa tillfälle då kommissionen kan ta upp ärendet för beslut är först i januari 2011, dvs. efter den planerade andra omgången av licensjakt på varg.

ANN DAHLERUS

EU:s naturskyddslagar gällande fredade rovdjur: Art- och habitatdirektivet artikel 12 och 16

Enligt artikel 12 är det förbjudet att fånga, döda eller störa arter listade i bilaga 4, bl.a. björn, lodjur och varg.

Undantag får göras enligt artikel 16.1: ”förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde”, av följande anledningar:

”a) För att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer. b) För att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom. c) Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön. d) För forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförsel av dessa arter och för den uppfödning som krävs för detta, inbegripet artificiell förökning av växter. e) För att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.”